

SÁGI FERENC

Az egyesületi élet Csepregen a 20. század első feléig

A 19. század második és a 20. század első felében élénk társasági élet folyt Csepregen is. Ez főleg a sorra alakuló egyesületek tevékenységéhez kötődik. Mint a polgári társadalmakban másutt is, a szabad és egyenlő (illetve hasonló helyzetű) személyek meghatározott célra önkéntes társulásokot hoztak létre. Az egyesület céljait, működésével kapcsolatos szabályokat, a tagok jogait és kötelességeit, a vezetők választását és rendszeres beszámoltatását a közösen megalkotott alapszabályban rögzítették. Az egyesületek egy része szociális és egyéb emberbaráti feladatokat látott el, más részük szakmai, gazdasági alapon szerveződött, a harmadik csoportjuk a szabadidő eltöltéséhez nyújtott sportolási lehetőségeket, a negyedik fajtájuk elsődlegesen kulturális funkciót töltött be, de voltak kimondottan vallási csoportok is. Sok egyesület működésében e funkciókból több is jelen volt.

Egyesületeink jelentős részének tevékenysége nagyon gazdag, külön tanulmány, évfolyam- és szakdolgozat is készíthető lenne róluk. Dolgozatunkban csak vázlatosan ismertetjük működésüket.

Szociális és egyéb emberbaráti feladatú egyesületek

A mezővárosban a 18–19. század során még jelentős számú német lakosság élt, akik külön bírót választhattak maguknak.¹ A pol-

1 Farkas Sándor: Csepreg mezőváros története, 1887., reprint 1996. (A továbbiakban: Farkas, 1887.), a 384. lapon négy német bírót említ a 18. századból, továbbá a Magyar Nemzeti Levéltár (a továbbiakban: MNL) Győr-Moson-Sopron vármegye Soproni Levéltára (a továbbiakban: SL) XV/26. Csepreg Currens Könyve 1758-1830. a 19. század elejéről két német bíró nevét tartalmazza.

gári népességből az 1881. év elején tartott népszámláláskor 183 német anyanyelvűt írtak össze,² 1891-ben 97 főt,³ 1900-ban viszont már csak 8 főt.⁴ A német lakosság hozta létre 1813. január 17-én az első egyesületet, a Csepregi Német Temetkezési Egyletet, mely még 1893-ban is e népcsoport tagjainak elhantolását végezte. Elnöke legalább 1886-1893. között Haizler János volt.⁵ Megszűnésének időpontját nem ismerjük, de a századforduló előtt lehetett.

A „Csepreghi római Katolikus Temetkezési Egylet az iparos osztály kezdeményezése folytán alakult” 1871. december 11-én.⁶ Alapszabályuk jóváhagyását viszont csak 1890-ben kérték. Valószínű, hogy ekkor váltak nyitottabbá más rétegek felé, de az alapító csoportnak előjogai voltak. A tervezetet a belügyminisztérium többször módosította, s csak a harmadik változatot látta meg. „Az egylet tagjai kizárólag csak r. kath. vallásúak, (...) bármely társadalmi állásban levő tisztességes férfiak és nők. A nem iparos tag felvétele felett sürgős esetben bizottmányi, egyéb esetben a köz-

2 https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1881_02/?pg=251&layout=s (Megtekintve: 2025. augusztus 26.)

3 https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1892_helysegnevtar/?pg=485&layout=s (Megtekintve: 2025. augusztus 26.)

4 https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1900_01/?pg=178&layout=s (Megtekintve: 2025. augusztus 26.)

5 Farkas, 1887. 497. p. és Litfass [Károly] Sopron megyei naptára, 1893. Sopron, 1892. (A továbbiakban: Litfass, 1892.) 129. p.

6 Farkas, 1887. 497 p. és az egylet 3. átdolgozott alapszabálya: MNL Országos Levéltára (A továbbiakban: OL) K 150-1890-VII-8-7572. A Csepreghi római Katolikus Temetkezési Egylet alapszabálya, 1890.

gyűlés határoz. (...) Nem iparos tag tisztviselő nem lehet.”⁷

Az egyesület célja: tagjait, s azok családtagjait elhalálozásuk esetén tisztességesen eltemetni, illetőleg „a veszteség okozta fájdalmat részvétük, s ünnepélyes megjelenésük által enyhíteni”. Egyleti tag temetésekor a gyászmenetben legalább 22 tagnak részt kell vennie, élén az előljárással vagy előkelő tagokkal. Nem egyleti tag temetésén való ünnepélyes részvételükért díjazást kértek.⁸ Az elhunytat a Szent Mihály lován, vállon vitték ki a temetőbe. Hat lámpavivőjük haladt a koporsó mellett. Mindnyájan, valamint a temetési vezető sötét egyenruhában volt, évtizedekig kalapot, 1927-től csákót viseltek.⁹

Az egyesület célja továbbá „a teljesen elszegényedett tag elhalálozása esetén az összes temetési költségeknek az egyesület pénztárából fedezése”, s az elszegényedett tagokat az egyes tagok önkéntes adományaival segíteni.¹⁰ Elnöke: 1871-? Burgonits Ferenc vendéglős volt,¹¹ legalább 1886–1893. között Kováts Elek szabó.¹² Legalább 1919-től 1950-ig Lankovits József asztalosmester, aki temetkezési vállalkozást is működtetett.¹³ Az egyesület 1950. március 25-ig állt fenn.¹⁴

7 Az egyesület 3. átdolgozott alapszabálya: MNL OL. Lásd előző jegyzetben.

8 Uo.

9 MNL SL X/224. A Csepregi rk. Temetkezési Társulat iratai. Jegyzőkönyveiket tartalmazó, kézzel vezetett füzet. (A továbbiakban: Cs. T. T. ir. Jkv-ek.) Az 1928. évi leltár és Lovas Lankovits Gyula: A csepregi Lankovits és Varga család története. Sopron, 2000. (Kézirat – a szerző tulajdonában.) 16. p.

10 Az egyesület 3. átdolgozott alapszabálya, lásd 6. sz. jegyzet.

11 Uo.

12 Uo. és Litfass, 1892. 129. p.

13 Sopron és Sopron vármegye ismertetője 1914–1934. Összeáll. Horváth László et. al. Sopron, 1934. (A továbbiakban: Sopron, 1934.) A Vármegyei ismertető újra 1. lapszámzással indul. Hivatkozásaink erre a részre vonatkoznak. 37. p. és Cs. T. T. ir. Jkv-ek.

14 MNL SL X/224. A Cs. T. T. ir. A pénztárkönyvük ekkori utolsó bejegyzése: „Lezárattott a Szombathelyi

1900-ban az iparosok egy része kivált az egyesületből, és megalapította a Csepregi róm. kat. Iparosok Első Temetkezési Társulatát.¹⁵ (Ekkor már a németeké nem működött a településen.) Alapszabályukat az 1937. február 28-i közgyűlésükön módosították, s az egyesület nevében is változott, Csepregi róm. kat. Iparosok Első Temetkezési Segélytársulata lett. Céljaik részben megegyeztek az előzőével, másrészt a hátramaradt családtagnak temetési segélyt is nyújtottak.¹⁶ Elnöke legalább 1929–1931. között, 1937-ben és 1949-ben Wagner Sándor vendéglős¹⁷, 1948-ban Beer János kékkfestő¹⁸ volt. Az egyesület a család kívánságának megfelelően vagy a Szent Mihály lován, vállon, vagy díszes halottas kocsin vitte ki az elhunytat a temetőbe, s négy lámpavivőjük haladt a koporsó mellett. Mindnyájan, valamint a temetési vezető, továbbá a kocsis is egyenruhában volt, mely fekete köpenyből és baklós sapkából állt. Az egyesületet a másikkal egy időben szüntethették meg, felszerelésüket államosították.¹⁹

A településen már a Kanizsai család birtoклása,²⁰ majd a Nádasdyak időszakában is éltek zsidók.²¹ A csepregi izraeliták létszáma a 19. század második felében meghaladta

járás főjegyzőjének 563-18/1950-1. sz. rendelete alapján, zár alá vétele alkalmával.”

15 MNL SL IV. 432. A Csepregi róm. kat. Iparosok Első Temetkezési Társulatának alapszabálya. A társulat pecsétjén szerepel az évszám.

16 Uo.

17 Dunántúli lak- és címjegyzék, 1929. 30. p. Győr, 1930. 94. p. és Sopron szabad királyi város „Civitas fidelissima” és Sopron vármegye címtára és útmutatója. Sopron, 1931. (A továbbiakban: Sopron, 1931.) 665. p., illetve MNL SL IV. 417/a. A csepregi járás főszolgabírójának [1945-től: főjegyzőjének] közigazgatási iratai. (A továbbiakban: Főszb-1/ Főjegyzői ir.) 563-1/1949. sz.

18 Soproni és Sopronmegyei címtár 1948., Sopron, 1948. 128. p.

19 Horváth Antal ny., volt csepregi lakos szíves közlése.

20 Kubinyi András: A magyarországi zsidóság története a középkorban. = Soproni Szemle, 49. évf., 1995. 1. sz. 2–27. p. A hivatkozott információ: 19. p.

21 Farkas, 1887. 198. p.

a száz főt.²² A település a járás izraelitáinak is központja lett. Templomot építettek, temetőt létesítettek, s itt anyakönyvezték a felekezet csepregi kerületének tagjait. 1883-ban létrehozták temetkezési egyletüket, a csepreghi Chevra Kadisát (szent egyletet). Célja egyrészt: „A helybeli egyének esetleges gyámolítása”, de erről különösebbet nem részleteznek az alapszabályban. Másrészt pedig „az izr. hitfelekezetű halottaknak szigorúan zsidó szertartás szerint való eltemetése.” Az izraelitákat már a halálozás másnapján, egyszerű koporsóban kellett eltemetni stb.²³ Az egyesület 1944 tavaszáig, a csepregi gettó felállításáig működött.

A Csepregi Önkéntes Tűzoltó Egylet 1882-ben alakult meg a járási, a községi és cukorgyári vezetők kezdeményezésére.²⁴ A ma is példamutatóan működő egyesület történetét a centenáriumi Németh Imre írta meg.²⁵ Ezt kiegészítve az elmúlt évtizedek történetével jelen lapszámomban Kovács András foglalta össze.

Az 1896. május 10-én „a magyar állam ezeréves fennállásának megünneplése alkalmával megtartott képviselő-testületi”

22 Az 1881. évi népszámláláskor 116, 1891-ben 118 fő volt a településen az izraeliták száma. https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1881_02/?pg=251&layout=s és https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1892_helysegnevtar/?pg=485&layout=s (Megtekintve: 2025. augusztus 26.)

23 MNL OL: K 150-1883-VII-8-21059-1130. A Csepregi Chevra Kadischa Temetkezési Egylet alapszabálya, 1883.

24 MNL OL K-150-1882- III-4-11159-976. A Csepregi Önkéntes Tűzoltó Egylet alapszabálya, 1882. Az alakuló ülés jegyzőkönyve és első alapszabályuk a MNL Vas Vármegyei Levéltárában (a továbbiakban: VaML) és a Csepregi Önkormányzati Tűzoltóság irattárában is megtalálható. A Csepregi Cukorgyár már a korábbi években is rendelkezett tűzoltó-fecskeendővel, melynek kezelésére a szükséges számú dolgozót is kiképezték. A részletek Sági Ferenc: A csepregi cukorgyár és a Sopron vármegyei cukoripar kapcsolata. = Soproni Szemle, 78. évf. 2024. 1. sz. 45–70. p.

25 Németh Imre: A Csepregi Önkéntes Tűzoltó Egylet története. Csepreg, 1982.

díszközgyűlésen bejelentették, hogy Bauer Ottó földbirtokos és testvérei „boldogult apjuk, Bauer Ferencnek még életében többször kifejezett óhajához híven, egy Csepregben felállítandó Köz kórház felállítására 4000, azaz négyezer Korona alapítványt tettek..., és ezen összeget Sopron vármegye alispáni hivatalánál letétbe is helyezték”.²⁶ Az alapítványi pénz lassan gyarapodott, 1909-re 7000 koronát tett ki. Ekkor a Répcevidéki Takarékpénztár 13 ezer koronát adott az alapítványnak,²⁷ mely 1909. december 29-én Csepregi Járási Kórházegyletté alakult át 50 taggal. Elnöke Bauer Ottó, alelnöke Csontos Ferenc főszolgabíró és Frank József esperesplébános lett.²⁸ 1913-ban a vármegyei törvényhatóság 20 ezer koronát szavazott meg a csepregi kórház létrehozásának támogatására közegészségügyi adója terhére.²⁹ Az első világháború alatt, majd az azt követő években a korona egyre jobban elinflálódott. Részben ezért, és más okok miatt a járási kórház létesítésére az 1920-as, 1930-as években, majd utána sem jött össze a szükséges pénz. A meglévő összeg egy részén két telket vásároltak, majd 1942-ben a telkeket és a maradék 1323 pengő 46 fillért átadták a nagyközség zöldkeresztes egészségházának az építésére.³⁰ Az épületet a világháború után, csak 1949-ben adták át.³¹

26 MNL SL. V. 13. Csepreg nagyközség iratai. (A továbbiakban: Cs. nk. ir.) 2/1896. sz. közgyűlési jegyzőkönyv.

27 Répcevidéki Hírlap, 1. évf., 1909. 3. sz. 5. p.

28 Répcevidéki Hírlap, 2. évf., 1910. 1. sz. 2-3 p.

29 Alispáni jelentés Sopron vármegye (a továbbiakban: Alispáni, [kiad. éve] ...) 1913. évről. Szerk.: Hajas Antal, Sopron, 1914. 7. p.

30 MNL SL.: Főszb. ir. 4.274/1942. sz.

31 Csepreg régi képeslapokon és fotókon. Összeáll. Sudár Lászlóné Molnár Zsuzsanna. Csepreg, 2000. 54. oldalon az átadás időpontjaként 1944-et adja meg, de ez nem igaz. MNL SL. Főszb. ir. 4110/1944. dr. Sárospataky János járási tisztiorvos írja, hogy anyagbeszerzési problémák miatt belátható ideig nem készül el az egészségház. Az MNL SL. Főjegyzői ir. 331-1/1949. számú irat szerint a Járási Tüdőbeteg-gondozó Intézet 1949. június 15-én költözött az új egészségházba.

1914 őszén 145 taggal megalakult a Magyar Vöröskereszt Egylet Csepregi Járási Fiókja.

A csepregiek ekkori számáról nincs adatunk, de többségben lehettek. Az elnökség tagjai mind csepregiek, főleg a járási intézmények vezetői és más értelmiségiek voltak. „Ezen kívül 12 helybeli és 12 vidéki választmányi tagja” volt az egyesületnek. Hölgybizottságának intézőbizottságában a járási intézmények vezetőinek és más helyi értelmiségieknek a feleségei tevékenykedtek.³² A fiókszervezet október elején bekapcsolódott a katonáknak ruhanemüket, szappant, stb. gyűjtő segélyakcióba.³³ 1914 őszén szükségkórházat szereltek fel Csepregen, a Katolikus Legényegylet székházában a Monarchia lábadozó sebesültjei részére. Októberben 25 sebesült került a szükségkórházba, ahol „a gondozást és a főzést a Megváltóról elnevezett jószágos apácanővérek vállalták magukra.” Valószínű, hogy valamennyien tagjai, főnöknőjük pedig intézőbizottsági tagja volt a Vöröskereszt fiókszervezetének.³⁴ „December havától kezdve Csepreg, Bük, Alsó- és Felsőszakony községekben a cs. és kir. 13. ulánus ezred pót százada nyert elhelyezést körülbelül 1.000 emberrel és ugyanannyi lóval. A galíciai Zloczow kiürítése után kerültek ide.” A csepregi szükségkórházat a beszállásolt katonaság saját célra lefoglalta.³⁵ A beteg katonákat a Vöröskereszt fiókegylete és a lakosság élelemmel segítette. A pót század lengyel és rutén legénysége 1915 decemberében Lublinba került.³⁶ A járási fiókegylet tovább

működött, de tevékenységükről nem rendelkezünk információval.

A Csepreg Községi Vöröskereszt Fiókegylet 1935. február 27-én alakult meg.³⁷ Előtte is létezhetett Csepregi Vöröskereszt Egyesület, egyrészt így említi az 1931. évi címtár. (Elnöke akkor Varga Jenő tanító volt.) Másrészt az 1935. május 20-i névsoruk alapján valószínű, hogy a megszűnt egyesületből léptek át csepregiek, de új tagok is lettek. (A 222 fős névsor jegyzet rovatában 31 főnél szerepel a meghalt vagy elköltözött szó.) Tisztikarukat a járási és községi értelmiségiek, illetve feleségeik és a módosabb gazdák közül választották. A fiókegylet elnöke dr. Antal Illés járási orvos, női társelnöke a főszolgabíró felesége, Balogh Dénesné lett. 1940-ben a csepregi fiókszervezet tagnévsorában 154 természetes és 4 jogi személy található.³⁸ Az egyesület vezetője ekkor Flóderer Jenő gyógyszerész volt. A fiókszervezet egyik tagja, „Rajkay Gizella vöröskeresztes testvér és zöldkeresztes védőnő” ebben az évben 38 fős, háromhetes ápolónői tanfolyamot szervezett.³⁹ Ez év elején bekapcsolódtak a Szovjetunió által megtámadott finn rokonaink Vöröskeresztjének javára végzett gyűjtésbe.⁴⁰ A második világháború következő éveiben is több gyűjtésben részt vállaltak, például az 1943. év végén a hadiársvák részere.⁴¹ A polgári iskolában Ifjúsági Vöröskereszt Egylet működött. A tagjai által végzett gyűjtésekből segítséget kaptak a szegényebb diákok, másrészt pedig a település szegényei.⁴²

32 Sopronvármegye, 17. évf. 1914. 10. 08/84. sz. 4. p.

33 „Új élet”, 1. évf. 1914. 10. 04/52. sz. 3. p. <https://edok.gyorikonnyvtar.hu/results/-/results/3bd1e99e-7ada-4e78-924c-3156b4e5ca10/solr#displayResult> (Megtekintve: 2025. október 9.)

34 Sopronvármegye, 17. évf. 1914. 10. 08/84. sz. 4. p.

35 Alispáni, 1915. ...1914. évről. Szerk.: Hajas Antal, Sopron, 53. p.

36 Alispáni, 1917. ...1915-1916. évről. Szerk.: Hajas Antal, Sopron, 25. p.

37 MNL SL IV. 432. A Csepreg Községi Vöröskereszt Fiókegylet alakuló ülésének jegyzőkönyve, 1935.

38 MNL SL: V. 13. Csepreg nk. ir. 1008/1940. sz.

39 Új Sopronvármegye, 2. évf. 1940. május 19./112. sz. 4. p.

40 MNL SL V. 13. Csepreg nk. ir. 399/1940. sz.

41 MNL SL V. 13. Csepreg nk. ir. 4152/1943. sz.

42 A Csepregi m. kir. Állami Polgári Fiú- és Leányiskola értesítője az ... tanévről. (A továbbiakban: A polg. iskola ért-e.) Szerk. a mindenkori igazgató. Mind-egyik tanévben szerepelnek az iskolában működő egyesületek, csoportok.

Az 1940-es évek végének rendszerváltozása után tömegszervezetként működött tovább a Magyar Vöröskereszt helyi szervezete.

Az anya- és csecsemővédelem megszervezését, s ehhez hivatásos dolgozók képzését az 1915-ben alakult Stefánia Szövetség vállalta Magyarországon.⁴³ A két világháború között Csepregen is dolgozott védőnőjük.⁴⁴ Ők szervezhették meg és működtették az 1923-ban említett Anyaegyletet.⁴⁵ Feltételezhetően ez lehetett az 1924-ben a Magyarország kereskedelmi, ipari és mezőgazdasági címtárában olvasható Asszonyegylet.⁴⁶ E társaságról más információval nem rendelkezünk.

A 20. század első felének népbetegsége a tüdővész volt. A betegség ellen való küzdelem vezetett 1931-ben a Csepregi járásnak Tuberkulózis Ellen Védekező Egyesülete létrehozásához. Az alakuló közgyűlést 1931. március 7-én tartották a csepregi község háza tanácstermében. A helyi vezetőkön és egészségügyi dolgozókon kívül jelen volt a járás hat közeli településének is legalább egyik vezetője. Az ülésen jóváhagyták az egyesület alapszabályait, és megválasztották tisztikarát. Az egyesület elnöke dr. Flandorffer Róbert ny. kabinetirodai tanácsos, alelnöke Hart Ferenc plébános lett. Az igazgatóságba a csepregiek mellé néhány vidékit is beválasztottak.⁴⁷ A következő évben már 4 község és 65 természetes személy volt tagja az egyesületnek a járás tíz településéről.⁴⁸ Céljuk

„a tuberkulózis... terjedését célszerű intézkedések által gátolni, a szegény tuberkulózisos betegeket anyagi segélyben részesíteni, hozzátartozóikat a betegségtől megóvni, e végből tüdőbeteg-gondozó intézetet létesíteni... Célja az alkoholizmus elleni küzdelem is.”⁴⁹ Az intézet létrehozásáról nincs tudomásunk, viszont az 1936. augusztus 18-án megnyitották a Stefánia Szövetség csepregi helyiségét, ahol hamarosan röntgenkészüléket is elhelyeztek. Ezzel megkezdték a járás tüdőbetegeinek a kiszűrését.⁵⁰ További működéséről nincs információnk.

Az első világháború hazánk minden településén óriási embervesztéssel járt. Csepregnek is közel kettőszáz lakosa veszett oda a különböző frontokon,⁵¹ sok özvegy és árva maradt utánuk. Jelentős volt a hadirokkantak és a hadifogságba esettek száma is. Családjaik jelentős része kenyérkereső nélkül maradt. Munkába állásukat és segélyezésüket a kormány és az önkormányzatok is feladatának tekintette, de kevés volt rá a lehetőség és az anyagi forrás. Budapesten 1920-ban alakult meg a Hadirokkantak, Hadiözvegyek és Hadiárvák Országos Nemzeti Szövetsége, mely e csoportokat és önszegélyező egyesületeiket fogta össze.⁵² A szövetség csepregi fiókja 1930. május 5-én alakult meg. Az ülésen 35 hadirokkant és 26 hadiözvegy volt jelen és három értelmiségi. Elfogadták a központilag nyomtatott alapszabályt – beírva a helyi adatokat –,

43 Révai kislexikona A–Z. Bp. 1936. Reprint: Bp., 1999. 909–910. p.

44 MNL SL. Főszb. ir. 4426/1936., 880/1937. sz.

45 Falusi Egyletek, körök címtára és mutatója, Bp. 1923. Idézi: Kuntár Lajos: Olvasókörök és népkönyvtárak Vas megyében In. A BDMK évkönyve [19]69–70., Szombathely, 1970. 21–73. p. Az adat: 36. o.

46 Magyarország kereskedelmi, ipari és mezőgazdasági címtára, Bp., 1924. [https://library.hungaricana.hu/hu/view/FszekCimNevTarak_\(Megtekintve:2025.október.18.\)](https://library.hungaricana.hu/hu/view/FszekCimNevTarak_(Megtekintve:2025.október.18.))

47 MNL SL IV. 432. Csepregi járásnak Tuberkulózis Ellen Védekező Egyesülete alapszabályai. 1931.

48 Uo. 1932. évi tagnévsorok.

49 Uo. az alapszabály.

50 Alispáni, 1937. ...az 1936. évről. Összeáll. Hőgyészi Pál vármegyei főjegyző. Sopron, 74. p.

51 Az első világháborús hősi emlékműn 172 személy neve szerepel. Szabó Péter hadtörténész szerint a veszteségi adatbázisok alapján 204 csepregi és Csepregen született személy életét követelte. Ez utóbbiak egy része már máshol volt állandó lakos, s nem csepregiként vonult be a katonasághoz. Az adat forrása Jobst Ágnes: Csepreg a 20. századi történelem viharában 1900–1960. Szombathely, 2020. (továbbiakban: Jobst, 2020.) 11. p. és melléklete, melyet Szabó Péter állított össze: 169–190. p.

52 <https://archives.hungaricana.hu/hu/archontologia/53511/> (Megtekintve: 2025. október 3.)

s megválasztották vezetőségüket. Elnökük az ülést összehívó ügyvéd, dr. Szedenik Jenő tart. százados, jegyzőjük Zauf János, a fiú elemi iskola igazgatója lett. Működésükről az MNL Országos Levéltárában fennmaradt néhány levélből és közgyűlési jegyzőkönyvből van némi információnk. 1931-ben a fiókszervezetet csoporttá szerették volna alakítani, melyhez a taglétszámnak a 200 főt meg kellett volna haladnia. A járás községeiben 230 belépési nyilatkozatot sikerült kitöltetniük sorstársaikkal.⁵³ A csoport mégsem alakult meg, a következő néhány iratban is csak csepregi fiók szerepel. A közgyűléseken sok panasz hangzott el helyzetükről, voltak javaslatok is. 1936-ban segélyezési alapot létesítettek, s e célra gyűjtést rendeztek.⁵⁴ Az utolsó, 1944. február 27-i közgyűlésükön, melyről fennmaradt a jegyzőkönyv, az elhunyt elnök helyére dr. Kovács Sándor ügyvédet választották meg.⁵⁵ Több információnk nincs róluk. Az országos szövetséget 1948-ban feloszlatták.⁵⁶

Az elemi fiúiskola épületében 1920 őszétől m. kir. állami polgári fiú- és leányiskola is elkezdte működését. Az osztályok szaporodásával máshol is biztosítottak szükség-tantermet számukra. Saját iskolájuk 1930-ban készült el.⁵⁷ Még valamikor 1920-ban megalakult a Csepregi m. kir. Állami Polgári Fiú- és Leányiskola Segélyező Egyesülete. Célja egyrészt az új iskola működésének segítése bútorzat és felszerelés biztosításával. Másrészt pedig a szegényebb tanulók segélyezése a maradék összeg kamatjaiból.⁵⁸

41 alapító tagja közt megtalálhatók a módosabb és a kisebb helyi és környékbeli földbirtokosok, iparosok, kereskedők, értelmiségiek, de néhány intézmény és község is.⁵⁹ Elnöke Flóderer Jenő gyógyszerész, titkára Frank Zoltán, az iskola igazgatója volt. Az első két évben 93.669,54 korona bevételük lett, melyből 1922 végéig csak 2.249 koronát használtak fel. Az ekkor tartott közgyűlésükön úgy döntöttek, hogy a maradék összegből faanyagot vásárolnak és 120 iskolapadot készíttetnek.⁶⁰ A szegényebb tanulókat főleg (tan)könyvadományokkal segítették. Utoljára az 1928–1929. éves értesítőben említik az egyesületet.⁶¹

A Volt Hadifoglyok Bajtársi Szövetsége 1947. augusztus 12-én alakult meg Budapesten. Csepregi helyi csoportja 1948. február 29-én jött létre 23 volt hadifogoly és 18 hozzátartozó részvételével. Elfogadták az országos szövetség által nyomtatott, s a helyi adatokkal kiegészített alapszabályt, és öttagú vezetőséget választottak. Elnökük Patthy Miklós ügyvéd, titkáruk Sárváry István gazdajegyző. Céljuk: a volt hadifoglyok megszervezése, érdekeik megvédése, a kialakult kapcsolatok ápolása. Bejegyzésük 1948. november 21-én történt meg.⁶² A miniszter 1949. november 8-án feloszlatta a szövetséget és a helyi csoportokat is.⁶³ Rövid működésükről nem rendelkezünk több információval.

53 MNL OL P1475 HHHONSZ Vidéki csoportokkal kapcsolatos iratok. 97. cs., 57. tétel: Csepreg 1929–1944. 4782/1931. sz.

54 Uo. 1044/1936 és 1712/1936. sz.

55 Uo. 1521/1944. sz.

56 <https://archives.hungaricana.hu/hu/archontologia/53511/> (Megtekintve: 2025. október 3.)

57 Wellner Lőrinc: Csepreg, 1981. 55. p.

58 MNL VaML IV. 440. A Csepregi m. kir. Állami Polgári Fiú- és Leányiskola Segélyező Egyesülete alapszabálya.

59 Uo. Az egyesület alapító tagjainak névsora, 1922.

60 Uo. Az 1922. december 3-i közgyűlés jegyzőkönyve.

61 A polg. iskola értesítője, 1928–1929. Szerk. Frank Zoltán, Csepreg, 1929.

62 MNL VaML IV. 440. A Volt Hadifoglyok Bajtársi Szövetsége csepregi helyi csoportja alakuló ülésének jegyzőkönyve és alapszabályai.

63 <https://archives.hungaricana.hu/hu/archontologia/58903/?list=eyJxdWVyeSI6ICI-cCIscjZ3JoIjo-gllJFQ05VTSJ9> (Megtekintve: 2025. november 20.)

Szakmai, gazdasági alapon szerveződő egyesületek

A mezővárosban jelentős volt az iparosok száma. Az újkorban alakult és körzeti jelleggel működött hét céhben 1848-ban 270 fő dolgozott, ebből 105 fő volt csepregi lakos.⁶⁴ A csepregi mészárosok a locsmándi (ma Lutzmansburg, Ausztria) központú céh tagjai voltak. Ennek lett utódja a céhek 1872-ben történt megszüntetése után a Csepreg Vidéki Korcsmárosok és Mészárosok Ipartársulata. Ez, a kezdetben egyesületként nyilvántartott csoport 1875-ben alakult meg. Céljai között szerepelt:

Betegsegélyező-, temetkezési-, valamint évdíj és segélypénztár alapítása.

„A hús és italmérési ipar körében (...) a munkaadók és a munkások közötti viszonyban szigorú rendet meghonosítani.”

„(...) előmozdítja a hús és italmérési iparban foglalkozó tanoncok és segédek általános és szakbeli kiképzését.”⁶⁵

A célok megfogalmazásából is látható, hogy szociális, gazdasági és érdekvédelmi szervezetet hoztak létre, mely a megőrzendő céhes hagyományokat jól ötvözte az új korszak kihívásaival. Az 1920-as évektől már a Csepreg Járási Ipartestület szakosztályaként működtek.

A céhes köteléktől megszabadult kisiparosok száma lényegesen nem változott időszakunkban. Egy részük önállósága anynyiban módosult, hogy valamelyik uradalomban vagy cukorgyárban folytatták egy időben a mesterségüket. Az iparosok összefogását az 1903-ban alakult Iparoskör⁶⁶ vállalta, de az kevésbé volt szakmai és érdek-

védelmi szervezet, ezért a kulturális és szabadidős egyesületeknél foglalkozunk vele. A Csepreg Járási Ipartestület, mely e feladatokat, továbbá a korcsmárosok és mészárosok ipartársulatánál leírt egyéb célokat is felvállalta, csak nagy viták és próbálkozások után⁶⁷ 1922-ben jött létre. Megalakulását követően viszont kötelező jelleggel tagja lett minden iparos, „kik a csepregi járás területén az 1884: XVII. t.c.z. 5. §-a szerint képesítéshez kötött mesterséget űznek”. Ők már nem egyesületként működtek, viszont 1932-ben átadott székházukban az iparoskör és az iparos dalárda, s más egyesület is megtarthatta próbáit és műkedvelő előadásait.⁶⁸ Erről később bővebben lesz szó.

Az elemi népiskolák látogatását kötelezővé tevő 1868. XXXVIII. törvénycikk megjelenése előtt csak egyházi iskolák működtek hazánkban, ezeket a gyermekek fele vette igénybe. A csepregi római katolikus esperesi kerületi néptanítói a törvény hatályba lépése előtt is rendszeresen tanácskoztak, összehangolták munkájukat, egyeztettek a feladatokat stb.⁶⁹ Ezt folytatva, s magasabb szintre emelve „A Sopron megyébe kebeleztet csepregi r. kath. esperesi kerületi néptanító-egylet” 1871-ben jött létre. Alapszabályát 1880-ban módosították, ez található meg a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában. Ebből kiderül, hogy az egyesület célja a népiskola ügyének emelése, a tagok képzettségének továbbfejlesztése, „anyagi jobblétük előmozdítása”. Dalárdát

64 Horváth Zoltán: A jobbágyvilág alkonya Sopron vármegyében. Bp., 1976. 128. p.

65 MNL OL: K 150-1876.-III.-4- 611-504. A Csepreg Vidéki Korcsmárosok és Mészárosok Ipartársulata alapszabálya.

66 MNL SL Főszb. ir. 4781/1903. sz.

67 A Répcevidéki Hírlap 1910-ben több számban is ösztönöz a létrehozására.

68 Sági Ferenc: A csepregi iparosság vázlatos története. = Répcevidék, 2013. 2. sz. 6. p. (A továbbiakban: Sági, 2013.)

69 Soproni Múzeum K.2015.50.24. Rákóczy Károly csepregi irathagyatéka: A csepregi-esperesi kerületi néptanítók tanácskozmányi Jegyző-könyve 1857. október 9. – 1871. szeptember 29. Köszönöm dr. Kelemen Istvánnak, hogy a dokumentumokra irányította a figyelmemet.

működtettek, s könyvtárat is alapítottak, melybe szakkönyveket, bel- és külföldi nevelési témájú folyóiratokat és közlönyöket vásároltak.⁷⁰ Évente általában két közgyűlésük volt, mindig más településen. Az egyesület működésével kapcsolatos napirendek mellett bemutató tanításokon vettek részt, nevelési témájú dolgozatokat írtak, előadásokat hallgattak és vitattak meg.⁷¹ Egyházi elnöke a kerületi esperes, világi elnöke három-négy évenként váltakozva az egyes települések (fő)tanítója. (Például 1870-? Goda József csepregi főtanító volt.)⁷² Utolsó közgyűlésüket 1910. május 26-án Ivánban tartották, s átalakultak Csepreg-kerületi r.k. „Tanítókör”-ré.⁷³ Beléptek a „Győr egyházmegyei”⁷⁴ tanító-egyesületbe, s ezentúl annak csak mint fiókköre fog szerepelni.⁷⁵ A kör elnökévé Rasztovich János horpácsi tanítót választották.⁷⁵ Ettől kezdve egyetlen ülésükről sem tudósítanak a vármegyei és a térségi lapok. Csak annyi információnk van, hogy könyvtárnokuk legalább 1934-ben Zauf János, a Csepregi rk. Fiúiskola igazgatótanítója volt.⁷⁶ Ő és sok „lámpás” tanítótársa önkéntesen szerepet vállalt más egyesületek létrehozásában és azok működésének se-

gítésében (jegyzőkönyvvezetés, műkedvelő előadások betanítása, kórusvezetés, stb.).

A Csepreghi utcavilágítási egyesület 1875-ben alakult Frank József plébános, Szakonyi Kálmán és Rothler Károly, a Répczevidéki Takarékpénztár pénztárosa kezdeményezésére, 10 gázlámpával.⁷⁷ Alapszabályát 1879-ben hagyták jóvá. Működésére a Répczevidéki Takarékpénztár 100 forinttal alapítványt tett,⁷⁸ s évente a községgel együtt 50-50 forint támogatást biztosított.⁷⁹ 1887-i leállása előtt a csepregi cukorgyári vezetők is támogatták az egyesületet. A lámpák számát adományokból, báli és tombolabevételekkel igyekeztek szaporítani, míg a rendszeres kiadásokat a tagdíjakból és a támogatásokból fedezték.⁸⁰ 1886-ban már 30 lámpával rendelkeztek, alaptőkéjük pedig 1.175 frt 15 kr[ajcár] volt.⁸¹



1. sz. kép: Az egyik álló gázlámpa egy régi csepregi képes levelezőlapon⁸²

70 K-150-1881.-III.-4-2420-882. A csepreghi r. kath. esperesi kerületi néptanító-egyesület alapszabálya, 1880.

71 A vármegyei és a térségi sajtó (a soproni lapok mellett a Dunántúli Hírlap és az Összetartozás c. lap is) rendszeresen tájékoztatást adott az egyesület összejöveteleiről.

72 Soproni Múzeum K.2015.50.25. Rákóczy Károly csepregi irathagyatéka. Jegyzőkönyv a csepregi esperesi kerületi néptanítók tanácskozásairól, 1871. okt. 24. újkéri tanácskozás jegyzőkönyve.

73 Összetartás, 5. évf. 1910. május 21./30. sz. 5. p.

74 Sopron megye Csepregi járásának 1950-es megszüntetése után a Vas megyéhez csatolt települések – köztük Csepreg is – egyház-igazgatásilag továbbra is a győri egyházmegyéhez tartozik.

75 Dunántúli Hírlap, 18. évf. 1910. május 29./60. sz. 6. p.

76 Sopron, 1934. 39. p.

77 Farkas, 1887. 496. p.

78 MNL OL: K150-1879.-III.-4-9944 – 740. A Csepreghi utcavilágítási egyesület alapszabálya, 1879.

79 Farkas, 1887. 496. p.

80 Alapszabályukat lásd 69. sz. jegyzet, továbbá a Sopron című napilap 9. évf. 1879. január 16./13. sz. a 3. és 10. évf. 1880. június 2./44. sz. a 4. lapon tudósít az egyesület táncvigalmáról, főleg a bevételekről.

81 Farkas, 1887. 496–497. p.

82 A korabeli képes levelezőlapok rendelkezésünkre bocsátásáért köszönetet mondok Bognár Béla soproni gyűjtőnek.

Elnöke legalább 1880-ban Forstner Alajos sebész,⁸³ legalább 1886-1901 között Rothler Károly, a Takarékpénztár pénztárosa,⁸⁴ 1902-1903-ban Bognár Gyula, a Takarékpénztár könyvelője,⁸⁵ legalább 1904-ben Flóderer Jenő gyógyszerész volt.⁸⁶ Az egylet várható megszűnését – pártoló tagok hiányában – 1903 őszén jelentette be Bognár Gyula. Kérte, hogy a település önkormányzata az egyesülettől vegye át az ekkor már 6.300 korona tőkét, és végezze az utcavilágítás működtetését.⁸⁷ Ez akkor még nem történt meg, az új elnök vezetésével az egyesület még néhány évig működött. A csepregi önkormányzat költségvetési zárszámadásában 1908. évtől található meg önálló tételeként az utcavilágítási alap.⁸⁸

A Csepregi Gazdaszövetség 1908. február 11-én alakult meg, elfogadva a Sopronmegyei Gazdasági Egyesület által kidolgozott alapszabályokat.⁸⁹ Taglétszámuk 100 fő, első elnökük Prukner József községi bíró volt.⁹⁰ Az egyesület a legényegylet Cser utcai székházában működött. 1923-ban Gazdakörként említik.⁹¹ Tagszervezete volt a Sopronmegyei Gazdasági Egyesületnek, mely 1931-ben válságba került, s tevékenységét 1933-ig felfüggesztette. A tagszervezetek nagy része

megszűnt.⁹² Az 1931. évi címtárban már nem szerepelt a csepregi sem az egyesületek felsorolásában.⁹³ Viszont 1933. január 16-án megbeszélést tartottak Flandorffer Ignác országgyűlési képviselővel Csepregen adófizetési sérelmeikről és egyéb gondjaikról.⁹⁴ Az 1937-ben tartott (újja)alakuló közgyűlésen olyan alapszabályt fogadtak el, melyet 1934-ben nyomtattak. Ezen alapszabály elfogadásával a Csepregi Gazdakör az 1933. április 24-én tevékenységét újrakezdő Sopronmegyei Gazdasági Egyesület tagja lett. A régi és az új egyesület tagjai „a községbeli kisgazdák és mezőgazdasági munkások... Hivatása a tagok értelmi színvonalát emelni, gazdasági szakértelmét fokozni”. Célja továbbá a kisgazdák helyzetének javítása, a mezőgazdasági munkások érdekeinek felkarolása. Gazdálkodással kapcsolatos előadásokat tartottak, háziipari, később arany- és ezüstkalászos tanfolyamokat rendeztek, falunapokat, állatvásárokat, kiállításokat szerveztek.⁹⁵ „Napilapokat, gazdasági szaklapokat és más tanulságos folyóiratokat” járattak,⁹⁶ 1930-ban pedig „a földművelésügyi miniszter 153 kötetből álló népkönyvtárt adományozott a gazdakörnek”.⁹⁷ Ezt a Cser utcai épületben helyezték el, s a legényegylet tagjai is olvashatták. A gazdák is kölcsönözhetek könyveket a legényegylet könyvtárából.⁹⁸ Az 1942. évi közgyűlésen Szabó János Vincét választották elnöknek, könyvtárosuk Horváth József lett.⁹⁹

83 Sopron, 10. évf. 1880. április 24./33. sz. 3. p.

84 Farkas, 1887. 496. p., Litfass, 1893. 129. p. és Röttig Gusztáv Soproni és Sopronmegyei naptára (a továbbiakban: Röttig [és évszám]) az 1901. évrre. Sopron, 1900. 48. p.

85 Röttig, 1902. 49. p. és Röttig, 1903. 48. p.

86 Soproni Napló, 8. évf. 1904. október 16./83. sz. 5. p. A november 4-i, a „csepregi utcavilágítás egylet” javára rendezendő táncestély beharangozója.

87 MNL SL V/62. Képviselő-testületi jegyzőkönyvek. Az 1903. november 9-i közgyűlésen jelentették be alapszabályaik jóváhagyását.

88 Uo. az 1909. május 17-i közgyűlés jegyzőkönyve.

89 MNL VaML IV. 440. A Csepregi Gazdaszövetség alapszabálya.

90 Dunántúli Hírlap, 16. évf. 1908. február 20./21. sz. 3. p.

91 Falusi egyletek, körök címtára a községek betűrendjében / összeáll. Bodor Antal. Bp. 1923. 9. p.

92 Alispáni, 1934. ... az 1933. évről. Összeáll. Hőgyészi Pál, előterjeszti Gévay-Wolff Lajos. 145. p.

93 Sopron, 1931. 665. p.

94 A csepregi gazdák pontokba foglalták kívánságaikat. = Sopronvármegye, 36. évf. 1933. január 19./15. sz. 2. p.

95 MNL SL X. 254. A Csepregi Gazdakör iratai.

96 MNL SL IV. 432. A Csepregi Gazdakör, a Sopronmegyei Gazdasági Egyesület tagja, alapszabályai. 1937.

97 Sopronvármegye, 33. évf. 1930. február 20./42. sz. 4. p.

98 Pajter János, volt csepregi lakos közlése.

99 Új Sopronvármegye, 4. évf. 1942. április 17./85. sz. 3. o.

A Csepregi Gazdakör 1943-ban belépett a Nagy Ferenc kisczardapárti elnök, későbbi miniszterelnök vezette Parasztszövetségbe. Ekkor az egyesület elnöke már Rozmán Béla volt. Az értekezletet, melyen a csepregiek mellett 19 csepregi járási község, valamint Lövő, Sopronhorpács és Völcséj küldöttsége is részt vett, Kolbenheyer Ottó körállatorvos készítette elő.¹⁰⁰ További működésükről nincs információnk.

Sportolási lehetőségeket biztosító egyesületek

A csepregi gyerekek és legények évszázadokig ügyességi játékokkal töltötték szabadidejük egy részét. Nyáron fürödtek a Répcében, egy részük megtanult úszni, a lóval rendelkezők gyakorolták a lovaglást is. A 19. század első felében – a sajtónak köszönhetően – országosan ismertté vált csepregi lófuttatások kezdete – források hiányában – a múlt homályából még nem látható. 19. századi történetét viszont Balogh Jánosné dr. Horváth Terézia dolgozta fel *A pünkösdi király Csepregen és Jókainál* című könyvében.¹⁰¹ A 19–20. század fordulóján a nagyközségben meghonosodott a tenisz – ebben már lányok is szép számmal részt vettek.¹⁰² Majd a vendéglők egy részének udvarán megjelent a kuglipálya, elindult a tekesport is. Erről a kulturális célú egyesületeknél szólnunk.

Sportolási céllal elsőként 1888 decemberében a Csepregi Korcsolya Egylet alakult

meg. Célja: „Testedző szórakozás, a korcsolyázás terjesztése és művelése.” A sportág jellegéből következően csak téli időszakban működött. Az egyesületnek a felnőttek mellett – szülői vagy gyámi beleegyezéssel – gyermekek is tagjai lehettek. Korcsolyapályájukat általában decemberben zeneszóval, s ünnepélyesen nyitották meg.¹⁰³ A farsangi időszakban legalább 1893-ban és 1895-ben bált is rendeztek.¹⁰⁴ Elnöke az alakuláskor Heinzl Aurél,¹⁰⁵ legalább 1898-tól¹⁰⁶ 1901-ig Szalai Géza,¹⁰⁷ 1904-1905-ben: Baditz József szolgabíró,¹⁰⁸ legalább 1912-től¹⁰⁹ 1917-ig Oszkai(y) János tanító.¹¹⁰ Az egyesület még 1925-ben is működhetett, mert ez év decemberében korcsolyapályát avattak a településen.¹¹¹

A csepregi székhelyű „Répcze” Magyar Kerékpárosok Egyesülete 1896 júniusában jött létre. Célja: „A testgyakorló sport iránti érdeklődést felkelteni és fejleszteni, ... a nemzeti eszmét ápolni és terjeszteni, ... továbbá összejövetelei, kirándulásai, ünnepélyei és versenyei által a tagok között az egyesületi szellemet ápolni.” Az egyesületi tagok jelvényt, egyforma színű mezt, a kerékpárok pedig számot kaptak. Az egyesület elnöke az ala-

100 A Parasztszövetség értekezletet tartott Csepregen. = Új Sopronvármegye, 5. évf. 1943. április 14./84. sz. 2. p. A gyűlésen részt vett Nagy Ferenc is.
101 A könyvet a Farkas Sándor Egylet adta ki 2005-ben.
102 Horváth Ferenc: Életem története I–III. Kézirat, Bp. 1970–1972. Számítógépre másolta: Kóbor Ferenc. Egy másolata a szerző tulajdonában. (A továbbiakban: Horváth, 1970–1972.) III. r. 1972. 16–17. p.

103 Hercules, 10. évf. 1893. január 1./1. sz. 5. p. ADT (Megtekintve: 2025. október 31.)
104 Hercules, 10. évf. 1893. február 1./3. sz. 26. p. ADT (Megtekintve: 2025. október 31.) és Rábaköz, 6. évf. 1895. január 20., 4. sz. 3. p. https://edok.gyorkonyvtar.hu/number/-/record/display/manifestation/100713/4a5a6513-1d08-4a46-b5e8-f1dea3a3355a/solr/0/24/0/1/score/DESC#highlightData_fulttext (Megtekintve: 2025. október 29.)
105 MOL, K 150, 1888., VII. kútffó, 4. tétel, 82091. sz., 1690. cs.
106 Sopronmegyei naptár 1899. évre. Kiad. és ny. Röttig Gusztáv, (A továbbiakban: Sopronmegyei, ... évre.), Sopron, 1898. 56.p.
107 Sopronmegyei, 1901. évre. Sopron, 1900. 48. p.
108 Sopronmegyei, 1904. évre, Sopron, 1903. 48. p, Ua. 1905. évre, 49. p.
109 Sopronmegyei, 1912. évre, Sopron, 1911. 118. p.
110 Sopronmegyei, 1916. évre, Sopron, 1915. 94. p., Ua. 1917. évre. 95. p.
111 Sopronvármegye, 32. évf. 1925. 12. 20. 4. p.

kulástól legalább 1912-ig Markovics István földbirtokos volt.¹¹² Az egyesület 1926-ban is működött, ez év májusában Máriacellbe kirándultak.¹¹³ A kerékpáros versenyekről nem találtunk tudósítást, de időnként olvasható a helyi és térségi lapokban, hogy többször is volt ilyen megmérettetés Sopronban, s élénk kerékpárosélet volt a közelben Kőszegen és Szombathelyen is. Működésükről egyéb információval nem rendelkezünk.

A Csepregi Olvasókör 1910-ben szervezett sporttagozatot, melyben több sportágnak is hódolhattak az érdeklődők. Ekkor már megjelent és egyre népszerűbbé vált a football is.¹¹⁴ Ne mindjárt nagypályára és 11 fős csapatokra gondoljunk. Kezdetben inkább a libalegelős és kiskapus foci volt a népszerű. Horváth Ferenc kézírásos naplójában részleteket is találtunk a kezdetekről: „...érdekelt a futball, és bár vidéken még ismeretlen volt, de mi hamarosan szereztünk egyet [labdát], és megalapítottuk az első csepregi futballcsapatot. Szüleim nem jó szemmel nézték, hogy olyan sokat járok a vásártérre meg a promenádra futballozni, de azért nem szóltak, mert akkor én már koromnál fogva is nagyfiú voltam.”¹¹⁵ 1920-ra már két csapat is összeállt, melyek kezdetben egymással játszottak a vásártéren kialakított ideiglenes pályán. Az első csapat Bükön, a cukorgyári réten mérkőzött meg a Bükki TK-val.¹¹⁶ 1921-ben az egyik soproni csapat látogatott el Csepregre, s szaladt bele egy nem várt vereségbe.¹¹⁷ A megyei lap hír-

adásaiban látható, hogy a következő években mindkét csepregi csapat alkalmanként megmérkőzött a szomszédos és közeli települések együtteseivel. A később a labdarúgó bajnoki rendszerbe is bekapcsolódó Csepregi Sport Egylet, röviden CsSE, 1924. július 5-én alakult meg. Elnöknek Kaprinay Károly főszolgabíró, titkárnak Kadnár Ferenc gőztéglagyárost választották meg.¹¹⁸ A képviselő-testület 1924. november 9-i ülésén döntött sportpálya létrehozásáról a vásártéren.¹¹⁹ Valószínűleg az egyesület ifjúsági csapata az alakulást követő első mérkőzésén 4:1-re (1:0) kikapott a soproni Egyetértés ificsapatától. A megyei lap tudósítója kiemeli a csepregi csapat „abszolút fair játékát”.¹²⁰ Szurkolóiknak viszont még tanulniuk kellett a sportszerű viselkedést. 1925 nyarán barátságos hazai mérkőzésen csapatuk 2:0-s vereséget szenvedett az Acsádi Levente SE-től. Ezt nehezen viselték el a közönség tagjai, akik „kövekkel és egyéb fenyegetésekkel búcsúztak el a győztes acsádi csapattól.”¹²¹ A megyei napilapban az alakulást követő időszak csepregi csapatainak összeállítása is fennmaradt. Az 1924. augusztus 10-i házi mérkőzésen az I. (Old Boy) csapatban a következő labdarúgók szerepeltek: Budincz Mihály j.b. irodatiszt, Hasza István irodatiszt, Sebők Győző irodafőtiszt, Weltlinger, Pletrich Ferenc állampt. díjnok, Szabó, Szommer Nándor kereskedő, Dobry I., Kadnár Ferenc téglagyáros, Dobry II., Albert Pál állampt. irodatiszt. Az ifjúsági csapat összeállítása: Böröndy I., Zsömbölyi János kereskedő, Molnár, Kovács, Greiner (László kereskedő

112 MNL OL K 150-1896-VII-8-65327-2766. cs. és Sopronmegyei, 1901. évre. Sopron, 1900. 48. p., illetve Sopronmegyei, 1912. évre, Sopron, 1911. 118. p.

113 Sopronvármegye, 33. évf. 1926. május 19. 3. o.

114 Répczevidéki Hírlap, 1910. 2. évf. 8. sz. 4. p. és 10. sz. 3. p. Részletesebben lásd később az olvasókörnél.

115 Horváth, 1970–1972. I. r. 1900-1916. 1970. 54. p.

116 Sági Ferenc: A BTK története röviden. In: Százéves a BTK! 1920–2020. Szerk. Horváth Vilmos, Bük, 2020. (A továbbiakban: Százéves, 2020.) 11–25. p.

117 Sopronvármegye, 14. évf. 1921. május 14./98. sz. 5. p.

118 VaML IV. 440. A Csepregi Sportegyesület alakuló ülésének jegyzőkönyve és névsora. 1924.

119 MNL SL XV/26. A csepregi képviselő-testület 1924. 11. 09-i ülésének jvk-e.

120 Sopronvármegye, 27. évf. 1924. július 8./151. sz. 4. p.

121 Sopronvármegye, 28. évf. 1925. augusztus 15./157. sz. 5. p.

vagy Pál kereskedő), Böröndy II., Károlovics Imre ékszerész, Jákli, Pereznyák, Plöchl, Kladler.¹²² A klubvezetésében 1926-ban változás történt, Kaprinay Károlyt dr. Szemes Zoltán körorvos váltotta az elnöki tisztségben. A titkár maradt Kadnár Ferenc, aki az egyesület színdarabjai betanulásának próbáit is vezette.¹²³ A CsSE csapatai a következő években is rendszeresen barátságos mérkőzéseket játszottak a közeli falvak és városok egyesületeivel. Az első csapat többször is részt vett valamely település által kiírt kupasorozaton.¹²⁴ Néhányszor előfordult, hogy a labdarúgó-bajnokságban szereplő, erős városi klubok ellen Bük-Csepreg kombinált csapata vette fel a küzdelmet, és álltak helyt.¹²⁵

Az egyesület céljaira (felszerelések vásárlása, utazási költségek, stb.) színdarabokat játszottak,¹²⁶ táncmulatságokat rendeztek.¹²⁷ Az 1929. és 1930. évi március 15-i műsorban a Csepregi Iparoskör, a csepregi dalosok és a CsSE egyformán részt vett az Iparoskör

helyiségében.¹²⁸ Legalább 1930-ban „műkedvelő zenekaruk” is volt, mely március 1-jén a Wágner vendéglőben megnyitotta az egyesület szokásos évi bálját, szerepelt a március 15-i műsorban, és június 14-én és 15-én részt vett a polgári iskola 60. Nádasdy Cserkész csapata által az ifjúsági kath. legényegylet helyiségében rendezett jótékonyági műsoros esten is.¹²⁹

1941-ben minőségi változás következett be a CsSE futball-szakosztálya életében. Így írt erről a vármegyei napilap: „Bársony Mihály szakosztályvezető, dr. Rozmán Kálmán edző és Kozák Antal, valamint Jákli István intézők erősen kézbe vették a játékosokat, aminek máris igen szép eredménye van. Úgy látszik, hogy a rendszeres edzések mellett egészen kiváló csapat van kialakulóban.¹³⁰ 1941 őszétől bekapcsolódtak az Észak-dunántúli Kerületi Bajnokság II. osztály soproni csoportjába. Ekkor már dr. Farkas Kálmán főszolgabíró volt az egyesület elnöke, s a futball mellett tenisz szakosztályuk is működött.¹³¹ Ebben a bajnoki évben a labdarúgók másodikkak, a következőben harmadikkak lettek csoportjukban. Az 1943/1944 és az 1944/1945 évi bajnokságban Csepregi Levente Egyesület néven szerepelt csapatuk ugyanabban a csoportban.¹³² 1945/1946-ban a Nyugat-Magyarországi LASz, II. osztály, Soproni csoport bajnokai lettek, s az 1946/1947. évben már a Nyugat-Magyarországi LASz, Északi I. osztályban, az 1947/1948-ban a Nyugat-

122 Sopronvármegye, 27. évf. 1924. augusztus 8./178. sz. 4. p. és a VaML IV. 440. A Csepregi Sportegyesület alakuló ülésén résztvevők névsora. 1924. Az alakuló ülésen 1-1 Böröndy és Dobry vett részt, Greiner viszont kettő – így nem tudjuk eldönteni a csapatba kerülők keresztnévét. A két testvérpárból egyikük és a ki nem emelt nevéük egy része középiskolás tanuló lehetett – tanulóik focistákról írt Horváth Ferenc is naplójában.

123 Sopronvármegye, 29. évf. 1926. szeptember 12./206. sz. 8. p.

124 Százéves, 2020. 33. p. 1934-ben a Kőszeg város által kiírt serleg mérkőzés-sorozaton vettek részt. E sorozat csepregi mérkőzéseiről a Sopronvármegye 37. évf. 1934. augusztus 11./181. sz. 5. p.; augusztus 15./184. sz. 4. p.; augusztus 24./190. sz. 6. p., a szeptember 14./207. sz. 6. p. írt rövid összefoglalást.

125 Százéves, 2020. 33. p.: 1932-ben a négy profi játékost is soraiban tudó Sabaria II.-vel. 35. p.: 1935-ben az osztrák Wienerneustadt csapatával.

126 Sopronvármegye, 28. évf. 1925. január 30./24. sz. 4. p. a „Kék postakocsi” c. daljáték, a 12. o8/... sz. ... p. operett előadásukról adott hírt, stb.

127 Sopronvármegye, 32. évf. 1929. január 15./12. sz. 4. oldalán közölt előzetes hírt a szokásos farsangi báljukról, stb.

128 Sopronvármegye, 32. évf. 1929. március 12./59. sz. 4. p.

129 Sopronvármegye, 33. évf. 1930. február 15./38. sz. 4. p., március 15./62. sz. 3. p. és június 14./133. sz. 4. p.

130 Új Sopronvármegye, 3. évf. 1941. június 3./124. sz. 6. p.

131 Új Sopronvármegye, 3. évf. 1941. augusztus 28./195. sz. 6. p.

132 <http://www.magyarfutball.hu/hu/cspat/1745/bajnoki-mult> (Letöltve: 2014. augusztus 13.)

Magyarországi LASz, I. B. osztály Szombathelyi csoportjában, 1948/1949-ben is a Nyugat-Magyarországi LASz, I. osztályban játszottak.¹³³ Olyan csapatokkal igyekeztek helytállni ebben az osztályban, mint a Győri ETO, a Győri DAC, a Tatabánya, az SVSE, Lenti és Zalaegerszeg.¹³⁴ 1950-től – több névváltozáson átesve – már a Vas megyei I. osztályban szerepeltek.¹³⁵

Az 1940-es évek végén a röplabda is megjelent a szakosztályok között. A röplabdapályát a Szedenik villa kertjében alakították ki. Csapatuk 1949-ben Szombathelyen kikapott Pankasztól, így nem jutottak el a budapesti Világ Ifjúsági Találkozóra, pedig előtte végigverték Sopron megyét.¹³⁶

A trianoni békediktátum 30 ezer főben korlátozta a magyar hadsereg létszámát, s egy időre megszűnt a sorkatonaság. Az ifjúság katonai előképzésének céljából létrehozták a Levente intézményt.¹³⁷ A Csepregi Levente Egyesület 1925. április 14-én alakult meg. Elnöknek Pisztel Alfréd polgári iskolai tanárt választották meg.¹³⁸ A foglalkozásokon a 12. évüket betöltött, iskolai tanulmányokat nem folytató fiúknak 21 – később 23 – éves korig kötelező volt részt venni. Emiatt az egyesület működése nem volt olyan népszerű, mint az önkéntességen alapuló más csoportoké. A lányok viszont önkéntesen vehettek részt a leventemozgásban. A második világháború éveiben működő csepregi

leventelányok csoportjának vezetője Tímár Erzsébet volt.¹³⁹

A Csepregi járás fiú „leventéinek nagy seregszemlét tartották minden év” nyarán a település sportpályáján. Atlétikai versenyt rendeztek, lövészetben és ügyességi számokban is vetélkedtek. „Ez az ünnepség díszes felvonulással kezdődött, ahol részt vettek a járás, a községek vezetői és nagyszámú közönség a járás egész területéről, akik előtt a leventék számot adtak ügyességükről és kiképzésük eredményéről.”¹⁴⁰ A legeredményesebb csepregi versenyzők Fehérvári László és Németh Ferenc voltak, akik sok bajnoki címet és dobogós helyezést szereztek a különböző viadalokon. 1926. szeptember 19-én a csepregi vásártéren (sportpályán) a tenyészállat-díjazáshoz és tenyészállatvásárhoz kapcsolódva megrendezték a járási leventék löversenyét.¹⁴¹

A második világháborút követően 1945-ben az elsők közt szüntették meg a leventeegyesületeket.

A két világháború között Polgári Lövész Egyesület is működött a településen. 1927. december 8-án alakult meg 13 fővel, elfogadva a nyomtatott alapszabályokat. Céljuk a lövészet megkedveltetése és felvirágoztatása volt. Elnökké Flandorffer Ignác országgyűlési képviselőt, alelnökké Balogh Dénes főszolgabíró, ügyvezető elnökké Rajczy István főjegyzőt és levente főoktatót választották meg.¹⁴² Lóterük a Vörös marmorban volt, melyet a leventék is használtak.¹⁴³

133 Uo.

134 Wellner, 1981. 59. p. és Baranyai István: *Levelei, visszaemlékezései, életrajzi feljegyzései*. Kapuvár, 2004. Kézirat (a szerző tulajdonában) (A továbbiakban: Baranyai, 2004.) 10–11. p. Baranyai úr az akkori helyi csapatok összeállítását is leírta,

135 Lásd 132. jegyzet.

136 MNL SL Járási főjegyzői ir. 563-1/1949. sz. Március elején Mautner Antal elnök 400 öles röplabdapályájukról beszélt az egyesület ellenőrzését végző főjegyzőnek. Baranyai, 2004. 6. p.

137 Az 1921. évi LIII. tv.c. papíron az ifjúság testnevelésének fontosságát hangsúlyozta ki.

138 MNL VaML IV. 440. A Csepregi Levente Egyesületet alakuló ülésének jkv-e. 1925.

139 Csepreg régi képeslapokon és fotókon. Összeáll. Sudár Lászlóné Molnár Zsuzsanna. Csepreg, 2000. 88. p.

140 Szabó József: *A Répcemente falvainak közösségi élete a felszabadulás előtt*. Bük, 1982. Kézirat., 193. p.

141 Sopronvármegye, 29. évf. 1926. szeptember 12./206. sz. 2-3. p.

142 MNL SL IV. 432 A csepregi Polgári Lövész Egyesület alakuló ülésének jegyzőkönyve és alapszabályai. 1927.

143 Übelher Gyula szíves közlése.

Lőterületet 1938-ban fedetté tették.¹⁴⁴ Lőversenyeket is rendeztek, s legjobb lövőkik megyei és területi megmérettetéseken is részt vettek. 1928-ban, 1929-ben és 1932-ben a csepregi csapat nyerte meg Sopronvármegye és Város Polgári Lövész Egyesületeinek versenyét.¹⁴⁵ 1929. szeptember 9-én Sopron, Vas és Zala vármegye lövészversenyét és a vándordíjat nagy fölénnyel a csepregi csapat nyerte meg. Egyéniben hadi fegyverben és miniatűr fegyver versenyben is Döbrentey Zoltán üveges győzött, a többi négy tagjuk is szép helyezést ért el.¹⁴⁶ Működésüket – felsőbb utasításra – 1940-ben beszüntették.¹⁴⁷

A polgári időszak előtt a vadászat az urak hobbi, monopóliuma volt. A nagybirtokok túlsúlya 1945-ig fentmaradt – s ezáltal a vadászterületek zöme úri kézben maradt, melyet többen bérbé adtak. Az okszerű gazdálkodással egyre több szakemberre, vezetőre és középvezetőre lett szükség a gazdaságokban, akik egy része vadászhatott. Többen hódoltak e szenvedélynek a közigazgatási vezetők és alkalmazottak közül is. A községek és a kisebb gazdák birtoka külön vadászterületet jelentett, melyet a megalakuló vadásztársaságok béreltek. Ezek működését és a vadászattal kapcsolatos irányelveket a Földművelésügyi Minisztérium (FM) szabályozta. Az első csepregi vadásztársaságról 1927 nyaráról van információnk, de már korábban alakult. Vadászterülete 2000 kh. volt Csepreg és Szakony külterületén. Mezeinyúl-állományának frissítését eseteli a cikk szerzője, az egyik vadász.¹⁴⁸ Körvadászata-

ikon apróvadakat (nyúl, fácán és fogoly) ejtettek el.¹⁴⁹ Évekig nincs információnk róluk. A nagybirtokok felosztásával a régi vadászterületek és vadásztársaságok is megszűntek, illetve átalakultak, Csepregen is. A már korábban létező Hubertus Vadásztársaság 1946. augusztus 1-jén új alapszabályt fogadott el. Ekkor mindössze nyolc tagjuk volt, főleg jómódú kisgazdák, elnökük Kadnár Ferenc téglagyáros,¹⁵⁰ akit később Zsömbölyi László iparos követett. Ő tagja lett a Nimród Vadásztársaságnak is, mely hónapokkal később alakult meg, elnöke: Übelher Gyula lett. Alapszabályukat a BM-ben 1948-ban láttamozták.¹⁵¹ Hamarosan e társaságokat is felszaltták, a vadászfegyvereket pedig begyűjtötték.¹⁵²

Kulturális funkciójú egyesületek

A leventemozgalomhoz fűződik a Csepregi Fúvószenekar megszervezése. A képviselő-testület 1929. január 14-én tartott rendkívüli ülésén határoztak a zenekar megszervezéséről és hangszerek beszerzéséről 2 ezer pengő értékben.¹⁵³ A zenekar szervezője és patronálója Rajczy István főjegyző volt.¹⁵⁴ A ma már egyesületi formában működő zenekar történetét – egykori vezetőjük és karnagyuk, Sárváry László foglalta össze. A fúvószenekar történetéről és munkájáról szóló írása jelen számban olvasható.

A csepregi Casino (a későbbiek során Casino-Egylet néven is említik) 1869-ben

144 Alispáni, 1939. ... az 1938. évről. Előterj. Czillinger József, összeáll. Potyondy Géza. Sopron, 153. p.

145 Dunántúli Sport Újság, 10. évf. 1932. július 11./35. sz. 4. p.

146 Sopronvármegye, 32. évf. 1929. szeptember 11./206. sz. 2–3. p.

147 SL. IV. B 417. a. Főszb. ir-i: 3401/1940. sz.

148 Szedeník Jenő: Hír-patronok egy vadász tarso-lyából. = Sopronvármegye, 30. évf. 1927. július 17/160. sz. 5. p.

149 Sopronvármegye, 31. évf. 1928. december 12/281. sz. 5. p. és 33. évf. 1930. január 25/20. 5. p.

150 MNL VaML IV. 440. A Hubertus Vadásztársaság 1946. 08. 01-i rendkívüli közgyűlése jegyzőkönyve és módosított alapszabálya.

151 MNL SL Főjegyzői ir. 563-1/49. sz.

152 Jobst, 2020. 117. p.

153 MNL. SL V/13. 70 d. Csepreg nk. ir-i. Leventeügyek 1927–1935.

154 Vámos Gyula egykori művelődésiház-igazgató közlése.



Az 1926. évi színi előadás szereplői a Fillinger vendéglő udvarán

jött létre. „A város műveltebb közönsége szórakozásának eme gyűlhelye... virágzó társaskör” volt. Hamarosan a szomszédos cukorgyárakból számos német és cseh nyelvű tisztviselőt vett fel tagjai sorába. Az idegen nyelvűek túlsúlyba kerültek, a Casino „gyűlésein még a magyar nyelven való szólhatást is letiltották”, a jegyzőkönyveket németül vezették. Ez sértette a „jobbak hazafias érzelmét”, ezért 1873-ban kiváltak és új kört alakítottak Nemzeti Casino (az alapszabályban: Sopron Megyei Csepreg Mezővárosi Casino Egylet) néven. A Casino tagjainak többsége átjött ide, így néhány hónapon belül a Nemzeti Casino „48 bel- és 51 kültagot számlált”, a másik pedig megszűnt.¹⁵⁵

A csepregi Nemzeti Casino alapszabálya szerint az egyesület célja „mívelt és önálló személyek közti társas multság, megengedett játékok, szellemi szórakozás és időszakos iratok olvasása”. Az egyesület tagjai férfiak

lehettek, de könyvtárukba a nők vendégként bejárhattak. Első elnökük (V.) felsőbüki Nagy Pál földbirtokos, alelnökük Hartmann József gyógyszerész volt.¹⁵⁶ Könyvtárak állományát 1886-ban 245 mű alkotta.¹⁵⁷ Könyvtárosuk ekkor és 1893-ban is Goda József főtanító volt.¹⁵⁸

A csepregi Nemzeti Casino Farkas szerint „részvét hiányában... haldoklik; összes tagjainak száma 25.”¹⁵⁹ A megyei újság szerint 1890-ben feloszlott.¹⁶⁰ Röttig Gusztáv 1899. évi Sopron megyei naptárában felsorolt csepregi egyesületek között viszont

156 MNL OL K 150-1874.-III.- 4.-538.-322. cs., másolata MNL SL IV. 440. A Sopron Megyei Csepreg Mezővárosi Casino Egylet alapszabályai, 1873/1874. Az egyesület 1873. november 11-i közgyűlésen fogadta el alapszabályait, választotta meg tisztikarát, s 1874. január 1-től működik. A belügyminiszter 1894. január 6-án láttaamozta alapszabályait.

157 Farkas, 1887. 495. p.

158 Farkas, 1887. 495. p. és Litfass, 1893. 129. p.

159 Farkas, 495. p.

160 Sopron, 20. évf. 1890. március 5./19. sz. 3. p.

155 Farkas, 1887. 495. p.



Balról a Pannónia vendéglő az 1910-es években. Jobb oldalt a régi tűzoltószertár

szerepel¹⁶¹, majd sem az 1901-es, sem az 1912-es, sem az 1917-es naptárában nem említik. Ugyanakkor Litfass Károly 1893. évi naptárában és az 1912-ben kiadott Révai nagylexikonban is megtalálható.¹⁶² Dr. Patthy László, a csepregi járásbíró elnöke 1925-ben egy interjúban említette: „Kaszinó-egyesületük nincs és a helyi intelligencia most az Iparoskör vendégszeretét veszi hetenkint kétszer igénybe egy kis baráti eszmecserére”.¹⁶³ Szóbeli visszaemlékezések szerint a Casino az 1920-as évek közepéig a Fillinger vendéglőben működött. Ekkor testületileg beléptek az Iparos körbe, s közel tíz évig a Korona (később: Wágner) vendéglő kisebb különtermében jöttek

össze. A 30-as évek közepén visszamentek a Fillinger vendéglőbe, ahol tekepálya és biliárd is rendelkezésükre állt, s újságokat is járattak. A jó idő beköszönte után szívesen időztek a kerthelyiségben, ahová családtagjaik is eljártak, s még táncoltak is. A harmincas évek végén a Ravadits vendéglőbe költözött át a Casino, ahol a negyvenes évek közepéig az urak sokat ultiztak és alóztak.¹⁶⁴

A Csepregi Olvasókör 1894-ben alakult meg. Ez év február 27-én iktatták a főszerkesztésigazgatói tisztségre Faludy [korábban: Feigelstock] Zsigmond dohányáruda vezető és üvegkereskedő,¹⁶⁵ ideiglenes elnök kérelmét alap-

161 Röttig, 1898. ...1899. évi, Sopron, 56. p.

162 Litfass, 1893. 129. p. és Révai nagy lexikon, Bp., 1912. V. köt. 57. p. Révai a többi egyesületet nem sorolja fel, csak említi, hogy többféle működik.

163 Sopronvármegye, 27. évf. 1925. október 23./240. sz. 2. p.

164 Szóbeli adatközlők: Fillinger Anna volt nyugdíjas, Gálos Ferenc volt nyugdíjas, Horváth István volt nyugdíjas, csepregi lakosok. (Az adatok közlése – a későbbi jegyzetekben említésre kerülőké is – az 1980-as években történt.)

165 Sopronvármegye, 17. évf. 1914. október 8./84. sz. 4. p. és Soproni Napló, 1898. december 11./99. sz. 3. p.

szabályuk jóváhagyására.¹⁶⁶ A belügyminiszteri láttatkozás dátuma: 1894. március 16.¹⁶⁷ Az 1894. április 22-i közgyűlésen választották meg a kör tisztségviselőit, az elnök Kokas Mihály gyógyszerész lett.¹⁶⁸ Az egyesület célja: „a közhasznú ismeretek fejlesztése, s társadalmi érintkezés. Tagja lehet minden fedhetetlen jellemű, 20 évet meghaladó egyén” – nők és vidékiek is. „Egyetemi hallgatók és középiskolai tanulók szünidőjük alatt vendégként” látogathatták a kör helységeit,¹⁶⁹ melyek kezdetben a Guzmits,¹⁷⁰ később a Pannónia vendéglőben voltak.¹⁷¹

Az egyesület hírlapokat, folyóiratokat járatott, s könyveket vásárolt, melyek gondozása a könyvtárnok feladata volt.¹⁷² 1904-ben már 518 db könyvvel rendelkeztek, melyből hetenként két alkalommal lehetett egy-egy művet kölcsönözni, legfeljebb kétheti időtartamra.¹⁷³ Tartottak felolvasóesteket, s rendeztek táncmulatságokat¹⁷⁴ és műsoros esteket is.¹⁷⁵ A társas összejövetelek egy idő után, az évente sikeresen megrendezett farsangi bálók kivételével ellaposodtak, pontosabban az összejáró urak alsós- és tartli-partikat¹⁷⁶ vívtak.¹⁷⁷ Legalább 1904-ig Koszina

István volt az egyesület elnöke.¹⁷⁸ Az 1910 januárjában választott vezetőség az új elnökkel, Flóderer Jenő gyógyszerésszel az élen elhatározta a „köri élet fellendítését...”, hogy a társasági érintkezés végre az olvasó körben is létrejöjjön.¹⁷⁹ A helyi lap által kiemelkedően sikeresnek ítélt téli rendezvények után a kör választmánya műkedvelő és sporttagozat létrehozásáról döntött. Az előbbi „foglalkoznék színművek, monológok, dialógok, s kabaré darabok előadásával a téli hónapokban”, az utóbbi pedig „kirándulások, football, lawntennis, vívás, s egyéb sportágak művelésével a nyári hónapokban.” E célra „már mintegy 60–71 tagot összetaboroztak”.¹⁸⁰ Az *Összetartás* című győri lap 1910 tavaszán háromszor is foglalkozott az egyesület fellendülő tevékenységével. Ők áprilisban már több mint száz tagról értesültek. Megemlítik, hogy az áprilisi műsoros est sikerén felbuzdulva havonta terveznek hasonlót, s már egy pianínót is beszereztek az énekszámok kíséréséhez. A műsorok betanítását Ehrenwert Hugó tanító, az egyesület jegyzője végezte. A sporttársaság vezetői Molnár Jenő és Hasza István lettek, akik később a CsSE alapítói közé tartoztak.¹⁸¹ A hírlapokba megjelenő tudósításokból úgy tűnik, az időnként szünetelő Casino tagságának egy részét is magukhoz vonzották. Legalább 1914-től már Rácz Géza királyi járásbíró töltötte be az elnöki tisztséget,¹⁸²

három. https://www.pagat.com/jass/tartli_hu.html (Megtekintve: 2025. október 1.)

177 Répczevidéki Hírlap, 2. évf. 1910. 10. sz. 3. p

178 Röttig, 1899... a 1900. évre. 48. p. és Röttig, 1903. ... az 1904. évre. 48. p.

179 Répczevidéki Hírlap, 2. évf. 1910. 2. sz. 3. p.

180 Répczevidéki Hírlap, 2. évf. 1910. 8. sz. 4. p. és 10. sz. 3. p.

181 Összetartozás, 5. évf. 1910. április 19./17. sz. 4. p., április 26./20. sz. 3. p. és május 26./32. sz. 3. p. <https://edok.gyorikonvvtar.hu/number/-/record/display/manifestation/80088/dde48f20-a189-4a2c-99fb-52351862dob4/solr/o/24/o/12/score/DESC, stb.> (Megtekintve: 2025. október 29.)

182 Sopron vármegye, 18. évf. 1915. 1. sz. 4. p. Az ő elnökle alatt tartják meg január 10-én a közgyűlést.

166 MNL SL. IV. B 417. a. Cs-i fűszolgabírói ir. 2174/1904. sz. bejegyzés az iktatókönyvben. Az irat hiányzik.

167 MNL OL K 150 – 1894 – VII – 8 – 22431 – 2478. cs. és Kuntár Lajos: Olvasókörök és népkönyvtárak Vas megyében. In: A BDMK évkv-e [19]69 – 70., Szh. 1970. 21–73. p., az adat a 31. oldalon szerepel.

168 Sopronvármegye, 7. évf. 1894. április 26./33. szám, 4. p.

169 A MNL OL hivatkozott alapszabály.

170 Sopronvármegye, 7. évf. 1894. április 15./30. sz. 4. p.

171 Répczevidéki Hírlap, 2. évf. 1910. 4. sz. 3. p.

172 A MNL OL hivatkozott alapszabály.

173 A Csepregi Olvasókör könyvtárának jegyzéke. Csepreg, 1904., Menyhárt Júlia nyomdája.

174 Az elsőt az alakulás évében, július 8-án. A táncvigalmat a Rábaköz című hetilap 5. évf. 1894. július 22./30. száma „minden várakozáson felül sikerült”-nek írta. (4. p.)

175 Répczevidéki Hírlap, 2. évf. 1904. sz. 3. p.

176 Mindkettő régi kártyajáték A tartlit, más néven felsőst, két személy játssza, az alsóst kettő vagy

1917-ben is ő volt a kör elnöke, könyvtárosa: Kohlman Jakab.¹⁸³ Az egyesület további működéséről nincs információnk, csak azt látjuk, hogy a világháború alaposan megbolygatta a főleg férfiakból álló egyesületek tevékenységét. Az olvasókör megszűnésének időpontját nem ismerjük. Tény, hogy az 1930-as évek elején már nem szerepel a csepregi egyesületek felsorolásában. Egykori agilis elnöke, Flóderer Jenő 1931-ben már a kaszinót vezette.¹⁸⁴

Csepregen 1903. szeptember 8-án alakult meg a Csepregi Katholikus Ifjúsági Egyesület, rövidített nevén legényegylet.¹⁸⁵ Az egyesület elnöke kezdetben a plébános volt, de a rendszeres kapcsolatot a káplán tartotta a legényekkel. Az egyesület szervezője Németh Pál káplán, az egyesület titkára Zauf János kántortanító volt.¹⁸⁶ Alapszabályukat 1922-ben némileg módosították.¹⁸⁷ Ezekből kitűnik, hogy az egyesület célja „az ifjúság vallásos, erkölcsös, valamint hazafias szellemben való képzése, közhasznú ismeretek terjesztése és tisztes szórakozás a politika teljes kizárásával.”

1906-ban az egyesület házának felépítésére kértek és kaptak építési engedélyt. E szerint az épület a háznagy lakórése mellett „magába foglal 3 tágas, teremszerű helyiséget”: játékszobát, olvasószobát és nagytermet.¹⁸⁸ A ház a Cser (ma Bajcsy-Zsilinszky) utcában épült fel, és adott otthont az egyesületnek, majd a gazdakörnek is. Hétköznap 18 és 22 óra között volt nyitva, vasárnap és ünnepnapon pedig napközben is. Aratáskor csak vasárnap látogathatták.

183 Sopron megyei naptár és címtár az 1917. évre. Kiad. és ny. Röttig Gusztáv, Sopron, 1916. 94. o.

184 Sopron, 1931. 665. p.

185 MNL VaML IV. 440. A Csepregi Katholikus Ifjúsági Egyesület alapszabálya.

186 Uo.

187 Egy példányát az egyik volt háznagy, Varga János bocsátotta rendelkezésünkre.

188 MNL SL Főszb. ir. 2495/1906. sz.

Társasjátékok, újságok, könyvek, a harmincas évektől rádió állt a jórészt földműves, s kisebb részben iparos legények rendelkezésére. Az egyesületnek a húszas években 50–60, a későbbiekben 35–40 fős volt a taglétszáma.¹⁸⁹ A legényegylet házában rendeztek kosár- és gyékényfonó tanfolyamot a kisgazdák fiai részére.¹⁹⁰ Más egyesületek is tartottak itt tanfolyamokat.¹⁹¹

A legényegylet tagjai gyakran tanultak be színdarabokat Zauf János elemi iskolai tanító, majd igazgató vezetésével. A betanult művekből több előadást is rendeztek telt házak előtt. Az egylet nagytermében mutatták be színdarabjaikat a tűzoltó egylet tagjai, alkalmanként pedig vidéki műkedvelők, néha pedig hivatásos művészek is felléptek színpadán. Évente többször rendeztek itt táncmulatságokat, s az ifjúsági egylet volt a főszerzője az aratóünnepségeknek és a szüreti felvonulásoknak. A mai fogalmaink szerint művelődési házként funkcionáló épület nagyteremében mozielőadásokat is tartottak 1928-tól.¹⁹²

Már 1904-ben népkönyvtár engedélyezéséért folyamodtak a megye alispánjához.¹⁹³ A könyveiket az olvasószoba szekrényeiben helyezték el. Könyvállományuk 400–500 kötetet tett ki, zömében szépirodalmi művekből, főképp regényekből állt, de voltak mezőgazdasági szakkönyvek is. Kölcsönözni szombaton este lehetett, újságolvasásra viszont egyéb napokon is nyitva volt a terem.¹⁹⁴

189 Király János, Major István és Tóth József volt csepregi lakosok visszaemlékezése alapján.

190 Az elsőt 1908-ban a földművelésügyi miniszter támogatásával. L.: Alispáni, 1909. ...az 1908. évről. Szerk. Hajas Antal. Sopron, 1909. 108–109. p.

191 Lásd előbb az egyéb egyesületeknél és az iskola említett évkönyveit.

192 Szóbeli adatközlők visszaemlékezései és Alispáni, 1929. az 1928. évről. Sopron. Összeáll. Hógyészi Pál, előterjeszti Gévy-Wolff Lajos, 50. p.

193 MNL SL Főszb. ir. 561/1904. sz. iktatókönyvi bejegyzés, az irat sajnos hiányzik.

194 Szóbeli adatközlők visszaemlékezései.



Piactér, részlet – balról a Wagner vendéglő

A legényegylet az 1930-as évek második felében csatlakozott a Katolikus Agrárfiújsági Legényegyletek Országos Testületéhez, a KALOT-hoz.¹⁹⁵ Tevékenységüket annak 1946 júliusában történt feloszlása után is folytatták, legalább az év végéig. Utolsó elnökük, Fekete Péter káplán a következő években is számíthatott az egylet volt tagjaira.¹⁹⁶

A KALOT, majd a csepregi legényegylet feloszlása után a székházban a mozi tovább működött és önálló intézménnyé vált. Az iskolák államosítását követően itt tartotta összejöveteleit a Mária kongregáció és a Szívgyárda. Hamarosan „a Magyar Dolgozók Pártja Csepreg járási titkársága... igényelte ki” és kapta meg 1948. szeptember 25-én.¹⁹⁷ Majd az új ifjúsági szervezet,

az EPOSZ¹⁹⁸ is ide költözött. Az előcsarnokból az EPOSZ tornatermet alakított ki,¹⁹⁹ mely a rendszerváltásig az általános iskola tornatermeként működött.

A Csepregi Iparoskör 1903-ban tartotta alakuló közgyűlését, s kérte alapszabályának jóváhagyását. A belügyminiszter által jóváhagyott alapszabályt ifj. Ruzicska Károly kéményseprő, a kör elnöke 1904. február 9-én vett át a főszolgabírótól.²⁰⁰ Még 1908-ban is őt választották elnöknek.²⁰¹ 1909–1910-ben Stern Jenő építőmester,²⁰² 1911-ben Karlovits Károly óras,²⁰³ 1912-ben Stern

195 Szóbeli adatközlők visszaemlékezései és Jobst Ágnes: Csepreg a 20. századi történelem viharában 1900–1960. Szombathely 2020. (A továbbiakban: Jobst, 2020.) 31. p.

196 Szóbeli adatközlők visszaemlékezései és Jobst, 2020. 63–64. p.

197 Jobst, 2020. 101–102. p.

198 Egyesült Parasztfiújság Országos Szövetsége (EPOSZ) 1948–1950 között működő ifjúsági tömegszervezet.

199 Baranyai, 2004. 12. p.

200 MNL SL Főszb. ir. A kérelem a 4781/1903., majd a jóváhagyott alapszabály átadása a 485/1904. sz., de az iratban nincs példány az alapszabályból. A jóváhagyás után készítették el az egyesület bélyegzőjét, melyen alakulási évként 1904. szerepel.

201 Soproni Napló, 12. évf. 1908. január 8./5. sz. 2. p.

202 Soproni Napló, 14. évf. 1910. december 28./295. sz. 3. p.

203 Soproni Napló, 15. évf. 1911. december 30./29



A Mária főhadnagy című előadás szereplői az Ipartestület székháza előtt

Jenő,²⁰⁴ 1913-tól 1917-ig Pletrich Béla ruhatisztító,²⁰⁵ 1926-ban Beer János kékkfestő,²⁰⁶ 1929-ben Ruzicska Károly,²⁰⁷ 1834-ben Sali Jenő kötélverő,²⁰⁸ 1940-ben Szabó Ferenc lakatos²⁰⁹ volt a kör elnöke. Szóbeli visszaemlékezésekből tudjuk, hogy a kör tagjai kisiparosok, kereskedők, továbbá segédek és a köztisztviselők lehettek. A tagok hétköznap esténként, vasárnap és ünnepnapon pedig délután is látogathatták a kör helyiségét, mely kezdetben a Wagner vendéglőben, később pedig a Ravadics vendéglőben volt. A kör tagjai itt szívesen véleményet cseréltek, kártyáztak néhány pohár ital kul-

turált fogyasztása mellett. Biliárd, társasjátékok, újságok álltak rendelkezésükre, a harmincas években pedig rádiót is vásároltak. Hétfőn és szombatonként könyvet is kölcsönözhetek az egyesület könyvtárából, mely egyúttal Csepreg népkönyvtára is volt. Az állományát nemcsak a kör pénzből vásárolták, s gyarapították folyamatosan, hanem kaptak könyveket ajándékba, s a jegyzőség is támogatta a beszerzést. Ezért könyvtárukból a település minden „megbízható” lakója kölcsönözhetett. A könyvek zárt szekrényekben voltak elhelyezve, melyek kulcsát a könyvtáros őrizte.²¹⁰ Könyvállományuk 1904-ben 146 kötet volt,²¹¹ majd a húszas évek elején meghaladta az ezer kötetet,²¹²

204 Sopron megyei naptár és címtár az 1912. évre. Kiad. és ny. Röttig Gusztáv, Sopron, 1911. 118.o.

205 Röttig, 1916....az 1917. évre. Sopron, 94. p.

206 Sopronvármegye, 29. évf. 1926. március 18./63. sz. 4. p.

207 Sopronvármegye, 32. évf. 1929. szeptember 10./205. sz. 4. p.

208 Sopronvármegye, 37. évf. 1934. március 17./61. sz. 2. p.

209 Új Sopronvármegye, 2. évf. 1940. március 20./64. sz. 2. p.

210 Szóbeli adatközlők: Lankovits Dezső volt nyugdíjas, Szanati István volt nyugdíjas, Taródi Ferenc kőműves és Taródi József volt kőműves csepregi lakosok.

211 A csepregi iparoskör könyvtárának jegyzéke. Csepreg, 1904. Nyomtatta: Menyhárt Júlia nyomdája.

212 A csepregi iparoskör könyvtárának jegyzéke. Összeállította: Hasza István főkönyvtáros, Csepreg, 1913. 18 p.

a negyvenes évekre pedig már a kétezret is elérte.²¹³

Az Iparoskörben is virágzó társas élet folyt. Csincsur Győző polgári iskolai tanár, majd igazgató, később Zátonyi János vezetésével²¹⁴ rendszeresen színdarabokat tanultak be, s adtak elő két-három előadásban, kezdetben a Wagner vendéglőben, 1932-től pedig a Csepregi Járási Ipartestület székházában, a kör tagjai által készített színpadon. Itt mutatta be műkedvelő előadásait a Csepregi Sportegyesület, de hivatásos művészek is tartottak előadást, még Karády Katalin is fellépett. Hagyományosan megtartották farsangkor az iparosbált, de gyakran rendeztek tánciskolát is. Rendszeresen megünnepelték március 15-ét, gyakran más egyesülettel közösen.²¹⁵

1920 körül már működött dalárda az iparoskörben,²¹⁶ de hamarosan megszűnt. 1932 januárjában ismét énekkart alakítottak Csepregi Iparos Dalkör néven. Elnöke Csincsur Győző, karnagya Horváth Vilmos tanító lett. Első szereplésük a március 15-i ünnepségen, majd a járási ipartestület székházának 1932. április 3-i avatásán volt. Ekkor alkalmi zenekar is működött iparos fiatalokból. 1933 novemberében Horváth Vilmos lemondott a karnagyi tisztségről. Utóda Varga Jenő lett, akit 1934 júniusában Kovács Zoltán tanár váltott fel.²¹⁷ 1935. június 29-én dalos napot rendeztek Csepregen, amelyen a járás összes dalköre megjelent. 1937 őszén az Iparos Dalkör egyesült a Földműves Dalárdával.²¹⁸

A különböző rétegek számára alakult egyesületektől részben függetlenül, spontán módon is jöttek létre kulturális célú csoportok. Ilyen volt a Csepregen 1920-ban szervezett Földműves Dalárda, melynek létrehozása „Mernyei Jenő néptanító nevéhez fűződik. A kórus tagjai szántó-vető emberek”, tehát paraszt férfiak voltak. Próbáikat az elemi fiúiskolában tartották. Szerepléseikről kevés adat maradt fenn. Részt vettek a közösségi ünnepélyeken, a megyei dalosversenyeken, dalos napokon.²¹⁹

A két kórus egyesülésével létrejött dalárda is nagy gondot fordított az ünnepélyeken és a különböző dalosversenyeken való szereplésre. Az ország területéhez történő viszacsatolásokhoz, majd a világháborúhoz kapcsolódó katonai bevonulások miatt a kórus létszáma egyre fogyott. Az 1940-es évek elején volt az utolsó fellépésük, az erdélyi kultúrest, ahol katonadalokat is előadtak.²²⁰

Az iparos körön belül működött az 1930-as évek közepétől „Nebúsulj” néven egy kis jazz-zenekar. Színdarabok előadásánál és egyéb kulturális megmozdulásokon szerepeltek. Az együttes rövid életű volt, de népszerű.²²¹

A második világháborút követően az Iparoskör is tovább működött. Az 1949. évi nagy átszervezések után nemcsak a Csepreg Járási Ipartestületet, hanem a kört is megszüntették. Az egyéb e réteget sújtó intézkedések mellett nagy problémát jelentett az ipartestület épületének lefoglalása az állampárt részére. Csak 1957-ben kapta vissza az új érdekvédelmi szervezetük, a KIOSZ körzeti csoportja.²²²

213 Lankovits Dezső egykori könyvtáros közlése.

214 Új Sopronvármegye, 3. évf. 1941. november 11./257. sz. 5. p.

215 Szóbeli adatközlés.

216 Az ez évben működött kórusról készült tabló látható a Csepregi KIOSZ-székházban.

217 A Csepregi Iparoskör közgyűléseinek és választmányi gyűléseinek jegyzőkönyvei. 1924–1934. Kézirat. Le-lőhelye: Helytörténeti gyűjtemény, Csepreg.

218 Orbán Erika: Csepreg zenei élete. Szakdolgozat, 1984. 26–29. p.

219 Uo. 18. p.

220 Uo. 30. p.

221 Uo. 45. p.

222 Sági, 2013. 6. p.

Vallási egyesületek

Korszakunkban a vallás áthatotta az emberek többségének mindennapjait. A nem egyházi egyesületek többségének működése során is találkozhattunk vallási kötődéssel, például a tűzoltóknál a Szent Flórián-kultusz. Az egyházi szervezésű társaságok egy részét az előző csoportokba soroltuk. Alább csak néhány, meghatározóan vallási egyesületről szólunk.

A Keresztény Szociális Egyesületek Országos Szövetségébe tartozó Csepregi Keresztény Szociális Egyesület Németh Pál agilis káplán szervezőmunkája nyomán 1906. december 9-én alakult meg. Elfogadták a szövetség által kidolgozott, nyomtatott alapszabályt, s megválasztották a tisztikart. Elnök a káplán lett, a jegyző Fillinger Géza kereskedő.²²³

„Az 1905–1921 között működő Keresztény Szociális Egyesületek Országos Szövetsége egy politikai szervezet volt, amelyet 1905. március 25-én alapítottak Giesswein Sándor vezetésével, a Néppárt szövetségeként. Célja a keresztényszocialista eszmék terjesztése és a munkásrétegek szervezése volt, amelyen belül 1905-ben megkezdődött a szakmák szerinti szervezkedés is.” Nevéből eredően karitatív tevékenységet is végeztek.²²⁴ Mivel politikai szervezet volt, működését nem kutattuk.

223 MNL VaML IV. 440. A Csepregi Keresztény Szociális Egyesület alapszabálya.

224 https://www.google.com/search?q=Kereszt%C3%A9ny+Szoci%C3%A1lis+Egyes%C3%B4letek+Orsz%C3%A1gos+Sz%C3%B6vets%C3%A9ge&rlz=1C1GCEA_enHU1094HU1094&oeq=Kereszt%C3%A9ny+Szoci%C3%A1lis+Egyes%C3%B4letek+Orsz%C3%A1gos+Sz%C3%B6vets%C3%A9ge&_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOTIHCAEQABjvBTIKCAIQABiAB-BiiBDIHCAEQABjvBTIKCAQQABiABBiiBDIKCAUQABiABBiiBNIBCTccODcwajBqN6gCALACAA&sourceid=chrome&ie=UTF-8 (Megtekintve: 2025. október 2.)

A felnőtt lányok Mária-kongregációjának tevékenysége a zárda épületében levő leányiskolában folyt, szigorúan vallási alapon az apácák irányításával 1906-tól.²²⁵ Céljaik közt szerepelt a Mária-kultusz erősítése, mely Csepregen részben a Boldogasszony, részben a szentkúti kápolnához kapcsolódott. A leányegylet tagjai is tanultak be színdarabokat, melyekben a férfi szerepeket is lányok játszották. Az előadásokat az iskolában mutatták be, általában karácsony körül. A Mária-kongregációnak énekkara is volt, mely általában a templomban énekelt. A leányegylet házában főző-, varró- és szövőtanfolyamot tartottak a lányok és fiatalasszonyok részvételével.²²⁶ A második világháború után az iskolák államosításával tevékenységüket megszüntették.

Legalább a 19. században a Mária-tisztelethez kapcsolódva Skapuláré²²⁷ Társulat is működött Csepregen. E társaság a karmelita szerzetesrendhez kapcsolódik, ezért feltételezhető, hogy Berkovics Piusz O. C. D. karmelita szerzetes (aki 1854. január 20-tól augusztus 31-ig a csepregi plébánián káplánkodott)²²⁸ hozta létre a helyi csoportot. Az egyetlen adatunk róluk az általuk a Szentkút kápolnának 1884. szeptember 6-án adományozott kép hátoldalán olvasható szöveg, Farkas Sándor káplán magyarázata: „A Kármel hegyéről címzett bold[ogságos] Sz. Mária szt. skapuláré társulatának, mely Csepregben 1200 tagot számlál – ajándéka.”²²⁹

Valamikor a két világháború között a Szívgyárdát is megszervezték Csepregen. A „Jézus Szentséges Szívét tisztelő és apos-

225 Jobst, 2020. 29. p.

226 A korábban felsorolt szóbeli adatközlők alapján.

227 A skapuláré Mária vállruhája.

228 Pukler Zoltán: Szemelvények Csepreg vallástörténetéből. Csepreg, 2019. 93. p.

229 Balogh Jánosné Horváth Terézia: Skapulárés Boldogasszony a csepregi Szentkút kápolnájában. In: Répcevidék, 8. évf. 2018. 6. sz. 16. p. Köszönöm Teréziának, hogy a cikkre felhívta a figyelmemet.



A római katolikus leányiskola és óvoda a zárdával régi képes levelezőlapon

tolkodni akaró 6–14 éves katolikus fiúk és leányok szervezete” volt. Célja a valláserkölcsei és hazafias nevelés elmélyítése, ezen belül a családi élet megszerettetése, a tekintélytisztelet fejlesztése, a munkára és a kötelességteljesítésre nevelés.²³⁰ Vezetőjük az egyik káplán, utoljára az 1940-es évek második felében Botka Alajos volt.²³¹

Talán az egyik legrégebbi, a csepregi római katolikus egyházon belül működő csoport a Szent Rózsafüzér Társulat. Kezdetéről nincs információnk, de emberöltők óta, folyamatosan létezik. Tagjai főleg nők, akik vállalták, „hogy minden héten elimádkozzák a Rózsafüzér 15 titkát”. A 15 fős csoport tagjai havi váltással más-más házában imádkoznak közösen. Tagtársuk temetésén

az imádkozás mellett közös énekekkel is búcsúznak az elhunyttól.²³²

A szocialista időszak alatt csak néhány egyesület működhetett tovább tömegszervezet vagy klub formában. A vadászok és a horgászok is létrehozták szervezetüket és sok kulturális csoport, közösség is létezett. Ezek egy része a rendszerváltozáskor és az azt követő években egyesületté alakult át, s új egyesületek is létrejöttek. Megkezdődött az egyesületi élet új korszaka, de az már egy másik történet.

²³⁰ <https://lexikon.katolikus.hu/S/Sz%C3%ADvg%C3%A1rda.html> (Megtekintve: 2025. november 23.)

²³¹ Jobst, 2020. 100. p.

²³² Finta József plébános szíves közlése és <https://mariazazada.hu/szent-rozsafuzer-tarsulat-hivatalos/> (Megtekintve: 2025. november 23.)